

Komvux- och folkhögskole- studerandes inkomster och utgifter våren 2022

Komvux- och folkhögskolestuderandes inkomster och utgifter våren 2022

CSN, Rapport 2022:6

Centrala studiemedelsnämnden (CSN)

Producent CSN, Kunskap om studiestödet
851 82 Sundsvall
060-18 60 00

Kontaktperson Peter Engberg
060-18 62 69
peter.engberg@csn.se

Webbsida www.csn.se/om-csn/statistik-och-rapporter.html

Innehåll

Sammanfattning	3
1. Inledning	5
1.1. Syfte och frågeställningar	5
1.2. Om undersökningen	6
1.2.1. Avgränsningar och målgrupp.....	6
1.2.2. Urval	7
1.2.3. Svarsfrekvens och viktning.....	7
1.2.4. Covid-19-pandemin.....	7
1.3. Om studiestödet.....	8
2. Inkomster under studietiden	10
2.1. Komvux- och folkhögskolestuderande har 13 800 kronor i genomsnittlig inkomst	10
2.1. Inkomstskillnader mellan olika grupper.....	11
2.1.1. Studerande med barn har de högsta inkomsterna.....	11
2.1.2. Studerande med barn sticker ut	13
2.1.3. Kvinnor har högre medianinkomst – men män har högre genomsnittlig inkomst	14
2.1.4. Läntagare arbetar mindre.....	15
2.1.5. Äldre studerande har högre inkomster	16
3. Utgifter under studietiden	17
3.1. Komvux- och folkhögskolestuderande har 13 600 kronor i genomsnittlig utgift ...	17
3.2. Skillnader i utgifter mellan olika grupper	18
3.2.1. Föräldraskap styr ofta skillnader i utgifter mellan studerandegrupper	19
3.2.2. Livssituationen många gånger avgörande för valet att ta lån	21
3.2.3. Många likheter mellan kvinnors och mäns utgifter	23
3.3. Drygt hälften av de studerande bor i hyresrätt.....	24
3.3.1. Studerande i hyresrätt betalar mest för sitt boende	25
3.3.2. Stor skillnad i boendesituationen bland kvinnor och män.....	26
4. Är inkomsterna tillräckliga?	27
4.1. Knappt hälften har inte tillräckliga inkomster på komvux och folkhögskola.....	27
4.1.1. Små marginaler bland ensamstående	28
4.1.2. Få komvux- och folkhögskolestuderande månadssparar	31
5. Avslutande reflektion	33
Referenser	34
Bilaga 1 Enkät	35
Bilaga 2 Fördelning, svarsfrekvens, viktning och konfidensintervall	41
Bilaga 3 Tabellbilaga.....	Särtryck

Sammanfattning

Komvux- och folkhögskolestuderande med studiemedel på grundskole- och gymnasienivå har i genomsnitt 13 800 kronor i inkomst och 13 600 kronor i utgifter en genomsnittlig studiemånad. Studiestödet utgör den största delen av de studerandes inkomster, medan kostnader för boende är den största utgiftsposten. Valet att ta studielån tycks ofta vara kopplat till utgifter för boendet. Marginalerna är lägst för ensamstående.

Komvux- och folkhögskolestuderande har 13 800 kronor i genomsnittlig inkomst

Komvux- och folkhögskolestuderande med studiemedel på grundskole- och gymnasienivå har 13 800 kronor i inkomst en genomsnittlig studiemånad. Studiemedel utgör 64 procent av de studerandes sammanlagda inkomst. En tredjedel av de studerande på komvux och folkhögskola har utöver studiemedel också inkomster från arbete. Det är en lägre andel jämfört med högskolestuderande, men inkomsterna från arbete utgör en större andel av de totala inkomsterna, vilket tyder på att komvux- och folkhögskolestuderande arbetar fler timmar. Den tredje största inkomsttypen är barnbidrag, som också det erhålls av ungefär en tredjedel av de studerande. I jämförelse med många andra studerandegrupper är detta en hög siffra.

Kvinnor och äldre har högre inkomster

Fördelat på olika grupper ser vi att kvinnor har högre inkomster än män och att äldre har högre inkomster än yngre. Högst inkomster finns bland studerande med barn. Inkomstskillnaderna mellan kvinnor och män, samt mellan yngre och äldre studerande, kan till stora delar förklaras av andelen föräldrar inom dessa grupper.

Studerande som nyttjar lånedelen av studiemedlet har högre inkomster än de som inte gör det. De som inte nyttjar lånedelen arbetar i högre omfattning, men inkomsterna från arbete räcker inte till för att helt jämna ut inkomstskillnaderna gentemot dem som nyttjar studielånet.

Komvux- och folkhögskolestuderande har 13 600 kronor i utgifter

De studerande har i genomsnitt 13 600 kronor i totala utgifter per studiemånad och 37 procent av inkomsterna går till kostnader för boende. Den andel av utgifterna som läggs på boende är jämförbar med andelen bland högskolestuderande, men högre än ett genomsnittligt hushåll i Sverige.

Kvinnor har högre utgifter än män och äldre har högre inkomster än yngre. Jämför vi utgifterna mellan kvinnor och män som inte har barn så är de däremot nästan identiska.

Oavsett om man har barn eller inte, har studerande med studielån högre utgifter. Det kan tyda på att valet att ta studielån är behovsbaserat, det vill säga att man tar lån för att man behöver lånet för sin försörjning.

Livssituationen är många gånger avgörande för valet att ta lån

Valet att ta studielån är ofta kopplat till utgifterna för boendet. Det är betydligt vanligare att studerande med studielån har boendekostnader och andra kostnader som är förknippade med boende.

Studerande som bor ensamma och i hyresrätt är överrepresenterade bland dem som tar lån. Studerande som är ensamma i hushållet har en klart högre lånebenägenhet än övriga studerande. Det är också betydligt vanligare att ensamstående föräldrar tar lån än att de som bor med en partner gör det. Lägst lånebenägenhet finns bland dem som bor hos föräldrarna under studietiden.

Knappt hälften har utgifter som överstiger inkomsterna

För 43 procent av de studerande på komvux och folkhögskola är utgifterna högre än inkomsterna en genomsnittlig studiemånad. Andelen som inte har tillräckliga inkomster är högre än bland högskolestuderande.

Studerande med barn har svårast att få sina inkomster att täcka utgifterna. Kvinnor har mindre marginaler än män och äldre har mindre marginaler än yngre. Skillnader mellan kvinnor och män, samt skillnader kopplade till ålder, kan till stor del förklaras av förekomsten av barn inom dessa kategorier.

Studerande på komvux/folkhögskola har svårare att klara av oväntade utgifter jämfört med högskolestuderande och befolkningen i stort

Drygt 30 procent av de studerande på komvux och folkhögskola skulle kunna betala en oväntad utgift på 12 000 kronor utan att låna eller be om hjälp. Detta kan jämföras med gruppen högskolestuderande, där knappt 60 procent skulle klara en sådan utgift, och befolkningen i stort, där 80 procent av den vuxna befolkningen skulle göra det. Marginalerna är minst för ensamstående. De har hög lånebenägenhet och små möjligheter att klara oväntade utgifter. Detta visar att ensamstående har väldigt små marginaler, men också att behovet av studielån är stort.

1. Inledning

Det svenska studiestödssystemet är ett av världens mest omfattande och ett av de mer förmånliga. Det ska verka rekryterande för kvinnor och män, utjämna skillnader mellan individer och grupper i samhället och bidra till ökad social rättvisa.¹

En av CSN:s övergripande uppgifter är att följa och analysera de studerandes ekonomiska och sociala situation.² De ekonomiska villkoren för de studerande kan variera över tid, eftersom de bland annat påverkas av nivån på bidrag och lån, möjligheten till arbetsinkomster, samt på prisutvecklingen i samhället.

CSN genomför därför regelbundna undersökningar av de studerandes ekonomiska situation. I den här rapporten redovisas resultatet från en undersökning av den ekonomiska situationen bland komvux- och folkhögskolestuderande.³

Undersökningen är genomförd bland studerande inom komvux och folkhögskola som läser på grundskolenivå eller gymnasial nivå. Komvux- och folkhögskolestuderande studerar ofta på samma nivå, huvudsakligen på gymnasial nivå. Inom båda skolformerna finns det också en mindre andel som studerar på grundskolenivå. I denna rapport undersöks därför båda skolformerna vanligtvis som en enhet, men separeras i förekommande fall i rapporten.

Bland de som studerar på komvux och folkhögskola är studiemedel den vanligaste bidragsformen. Studiemedlet, som består av en bidragsdel och en frivillig lånedel, ska täcka rimliga levnadsomkostnader under studietiden.⁴

1.1. Syfte och frågeställningar

I den här rapporten reder vi ut vilka typer av inkomster och utgifter studerande har och hur de själva upplever sin ekonomi. Så långt det är möjligt vill vi också undersöka hur den ekonomiska situationen skiljer sig åt mellan olika studerandegrupper, utifrån ålder, kön, familj, skolform och boendesituation. Förhoppningen är att rapporten ska öka kunskapen om komvux- och folkhögskolestuderandes ekonomi samt om studiemedlens tillräcklighet.

¹ Målen för studiestödet slogs fast i samband med studiestödsreformen 2001 (prop. 1999/2000:10, bet. 1999/2000:UbU7, rskr. 1999/2000:96) och förtydligades i budgetpropositionen för 2016 (prop. 2015/16:1, bet. 2015/16:UbU2, rskr. 2015/2016:58).

² 5 § förordning (2017:1114) med instruktion för Centrala studiestödsnämnden.

³ Ungdomar mellan 16 och 20 år, som får studiehjälp för studier på komvux- och folkhögskola, ingår inte i den här rapporten.

⁴ Prop. 1999/2000:10.

Frågeställningarna i denna rapport är:

- Vilka inkomster har studerande vid komvux- och folkhögskolor?
- Vilka utgifter har studerande vid komvux- och folkhögskolor?
- Är inkomsterna högre än utgifterna?
- Finns det skillnader mellan olika grupper av komvux- och folkhögskolestuderande?

1.2. Om undersökningen

För att få uppgifter om studerandens inkomster och utgifter genomförde vi en enkätundersökning under våren 2022.⁵ Enkätundersökningen riktades till studerande med studiemedel på komvux eller folkhögskola i Sverige. Både heltidsstuderande och deltidstuderande fick möjlighet att besvara enkäten. Fördelningen var 83 procent heltidsstuderande och 17 procent deltidstuderande.

Enkäten inkluderade flera frågor om studerandes egna inkomster efter skatt och den studerandes del av hushållets utgifter.⁶ Vi ställde också vissa frågor gällande den ekonomiska situationen. Svaren möjliggör en detaljerad beskrivning av studerandes inkomster, utgifter samt ekonomi. Detta hade inte varit möjligt att uppnå enbart med registerdata.

Ett problem som kan uppstå vid denna typ av undersökning är att det kan vara svårt för individer att själva skatta sina inkomster och utgifter under en genomsnittlig studiemånad. Exempelvis kan det vara svårt att skatta sin del av utgifterna om man lever ihop med en eller flera personer. Vår bedömning är dock att de studerandes egna uppgifter är det bästa sättet att få en så korrekt bild av deras ekonomi som möjligt.

I tabellbilagan till undersökningen (redovisas som separat dokument) finns resultat, samt konfidensintervall för resultaten fördelat efter olika studerandegrupper.

1.2.1. Avgränsningar och målgrupp

För att få besvara enkäten skulle de studerande ha studiemedel beviljat för studier på komvux och/eller folkhögskola under perioden då undersökningen genomfördes (våren 2022). För att säkerställa att personen hade erfarenhet av att vara studerande skulle hen också ha haft studiemedel under minst tre veckor under hösten 2021. Den studerande skulle också under hösten och våren läsa på grundskole- eller gymnasienivå. Under våren 2022 fanns 51 816 personer i målgruppen.⁷

Enkätundersökningen genomfördes som en webbenkät och skickades ut via e-post. Under våren 2022 hade CSN e-postadresser till cirka 96 procent av alla studerande på komvux och folkhögskola i Sverige

⁵ Se bilaga 2 för mer information om urval och genomförande.

⁶ Se bilaga 1 för enkäten

⁷ Se tabell 1 i bilaga 2 för mer information om svarsfrekvensen i olika grupper.

1.2.2. Urval

Enkättagarna valdes ut genom ett proportionerligt stratifierat urval. Urvalsgrupperna baserades på kön⁸, ålder och folkbokföringsort⁹. Syftet med urvalsförfarandet var att få ett representativt urval samt möjligheter till detaljerade beräkningar. Totalt valdes 6 461 studerande ut, vilket ungefär motsvarade 12 procent av målgruppen.

Urvalsundersökningar är alltid förknippade med en viss osäkerhet. Denna osäkerhet kan skattas och i den här rapporten redovisas den med hjälp av så kallade konfidensintervall.¹⁰

1.2.3. Svarefrekvens och viktning

Enkäten skickades ut den 31 mars 2022 och stängdes, efter sju påminnelser, den 9 maj 2022. Då enkäten stängdes hade 1 811 studerande svarat, vilket innebär en svarefrekvens på 28 procent.¹¹

Svarebortfall kan leda till över- eller underskattning i beräkningarna. Detta problem uppstår dock inte automatiskt vid svarebortfall. Problemet uppstår först om enkättagaren systematiskt skiljer sig åt mellan studerande som svarat och inte svarat enkäten.

Det finns flera sätt att hantera svarebortfall. I den här undersökningen har enkättagaren viktats för att göra beräkningarna mer representativa.¹² Därför kommer antalet svarande inte att redovisas i tabeller och diagram.

1.2.4. Covid-19-pandemin

Enkätundersökningen genomfördes under våren 2022. En stor förändring inom studiestödet är att inkomstprövningen (den så kallade fribeloppsgränsen) tillfälligt var avskaffad under tiden för undersökningen.¹³ Det medför att studerande kan ha höga inkomster utan att rätten till studiemedel påverkas. Det blir därmed möjligt att få studiemedel för studier som bedrivs vid sidan av arbete, det vill säga då arbetet är den huvudsakliga sysselsättningen. Detta innebär att inkomsten bland dem som arbetar sannolikt är högre än den hade varit om fribeloppsgränsen varit kvar under våren 2022.¹⁴

Covid-19-pandemin har också haft en effekt på omfattningen av de studerandes arbete. I vår undersökning fick de som arbetade vid sidan av sina studier besvara frågan ”Har omfattningen av ditt arbete påverkats av corona-pandemin under våren 2022?”. På den svarade drygt 40 procent att pandemin haft en påverkan på deras

⁸ Med kön avses det juridiska könet, det vill säga det kön som är registrerat i folkbokföringen. Det innebär att vissa svarande kan hamna i en könskategori som de inte identifierar sig med.

⁹ Med folkbokföringsort avses riksområden enligt NUTS2.

¹⁰ I tabeller som avser median redovisas inte konfidensintervall.

¹¹ Se bilaga 2 för en kort beskrivning av konfidensintervall

¹² Se bilaga 2 för mer information om viktning.

¹³ Utbildningsdepartementet (2020)

¹⁴ CSN 2022

arbete. Det var vanligast att arbeta mindre på grund av pandemin, men det var också många studenter som arbetade mer.

Pandemin har också påverkat var man studerar. Av de distansstuderande svarar 27 procent att de skulle ha studerat på studieorten om det inte varit för covid-19-pandemin.¹⁵ Även detta kan påverka undersökningen, då det är möjligt att studerande skulle ha haft andra utgifter om de studerat på studieorten.

1.3. Om studiestödet

Studiemedel består av bidrag och lån och kan ges till och med det år då den studerande fyller 60 år. Den studerande väljer själv om hen vill ha studiemedel enbart i form av bidrag eller i form av bidrag och lån.¹⁶

Utöver det ordinarie studiemedlet finns ett antal extra stöd inom studiemedels-systemet. Ett sådant stöd är tilläggslån. Tilläggslån kan lämnas till studerande som är 25 år eller äldre och som haft en viss inkomst före studierna.¹⁷

Studerande med barn kan få tilläggsbidrag för barn. Storleken på tilläggsbidraget varierar beroende på antalet barn. Bara en av vårdnadshavarna kan få bidraget och man kan få bidraget fram till och med det kalenderhalvår då barnet fyller 18 år.

Tabell 1.1 Typ av studiestöd vid heltidsstudier 2022, per tidsperiod¹
Belopp i kronor

	1 vecka	1 månad ²
Studiebidrag	823	3 566
Studielån	1 892	8 199
<i>Summa studiebidrag och studielån</i>	<i>2 715</i>	<i>11 765</i>
Tilläggslån ³	1 197	5 187
Tilläggsbidrag 1 barn	156	676
Tilläggsbidrag 2 barn	255	1 105
Tilläggsbidrag 3 barn ³	307	1 330

¹ Vid lägre studietakt än 100 procent får den studerande ett lägre belopp.

² Med månad avses veckobeloppet * 4,3333

³ Under 2021–2022 är tilläggslånet tillfälligt höjt med cirka 25 procent på grund av covid-19-pandemin.

⁴ Beloppet för tilläggsbidrag ökar med antalet barn. För mer information om tilläggsbidrag, se www.csn.se

En studerande kan också ha rätt till merkostnadslån, vilket är ett extra lån som kan lämnas för till exempel undervisningsavgifter eller dubbel bosättning. Merkostnadslån

¹⁵ Se Bilaga 3.

¹⁶ Från och med det år den studerande fyller 51 år begränsas antalet veckor för vilka den studerande kan få studielån.

¹⁷ För att få tilläggslån under 2022 ska den studerande ha haft en inkomst på minst 200 445 kronor under 2021.

är vanligt i samband med utlandsstudier men ovanligt bland studerande på gymnasie- och grundskolenivå i Sverige.

2. Inkomster under studietiden

Studierande på komvux och folkhögskola har i genomsnitt 13 800 kronor i inkomster en genomsnittlig studiemånad. Den klart största inkomstkällan är studiemedel från CSN. Inkomster från arbete och inkomster av barnbidrag är exempel på andra vanliga inkomstkällor. Äldre studierande och studierande med ekonomiskt ansvar för barn har högst inkomster.

2.1. Komvux- och folkhögskolestudierande har 13 800 kronor i genomsnittlig inkomst

Studierande på komvux- och folkhögskola har i genomsnitt 13 800 kronor i inkomst under studiemånaderna och studiemedlet utgör i genomsnitt 64 procent av de studierandes sammanlagda inkomster. Inkomsterna från studiemedel utgör därmed en lägre andel jämfört med högskolestudierande, där 82 procent av inkomsterna bestod av studiemedel.¹⁸ Den genomsnittliga inkomsten av studiemedel för de studierande i denna undersökning är 8 800 kr. Studierande som använder hela bidrags- och lånedelen av studiemedlet får minst 11 100 kronor för fyra veckors studier.¹⁹ Att genomsnittet ligger klart under denna summa förklaras dels av att alla inte studerar på heltid, dels av att alla inte tar lån eller nyttjar lånedelen fullt ut.

En tredjedel av de studierande på komvux och folkhögskola har utöver studiemedel också en inkomst från arbete. För samtliga studierande i undersökningen uppgår inkomsterna från arbete till i genomsnitt 2 700 kr per månad. Utslaget endast på gruppen som arbetar uppgår inkomsterna från arbete till i genomsnitt 8 151 kronor per månad. Inkomster från arbete utgör 20 procent av gruppens sammanlagda inkomster. I jämförelse med högskolestudierande²⁰ är det något färre komvux- och folkhögskolestudierande som har en inkomst från arbete, men å andra sidan utgör arbetsinkomsten en större del av den totala inkomsten, vilket sannolikt innebär att de som arbetar ofta väljer att arbeta mer än högskolestudierande.

Den tredje största inkomsttypen är barnbidrag, som också det erhålls av ungefär en tredjedel (32 procent) av de studierande. I jämförelse med många andra studierandegrupper är detta en hög siffra. Andelen högskolestudierande med barnbidrag är till exempel 11 procent.²¹ Barnbidraget utgör emellertid endast 5 procent av de komvux- och folkhögskolestudierandes totala inkomst.

Utöver studiemedel, arbetsinkomster och barnbidrag har de studierande i den aktuella gruppen inkomster i form av bland annat gåvor från närstående, bostadsbidrag, underhållsstöd och föräldrapenning.

¹⁸ CSN 2021a

¹⁹ Avser grundbidrag och grundlån. Studierande med till exempel tilläggsbidrag och tilläggslån har högre inkomst från studiemedel.

²⁰ *Högskolestudierandes inkomster och utgifter 2020* (CSN 2021)

²¹ CSN 2021a.

”Studiemedlet är väl uppskattat självklart, men det är enormt svårt att jobba vid sidan av heltidsstudier som kräver att man är i klassrum mån-fre. Därav faller man kort på sin inkomst, vilket gör att det är nästintill omöjligt att kunna betala hyra och ha råd med att leva. Att ens anhöriga hjälper är uppskattat det med, men det är ett privilegium som inte alla har.”

Tabell 2.1 **Genomsnittlig inkomst per inkomsttyp och månad, 95 % konfidensintervall (KI), genomsnittlig andel av total inkomst och andel studerande med inkomsten**
Belopp i kronor, andelar i procent

	Genomsnittlig inkomst	KI	Andel av den totala inkomsten ²	Andel studerande med inkomsttypen
Studiemedel med eller utan lån	8 846	±184	64	100
Arbete (lön efter skatt)	2 693	±241	20	33
Barnbidrag	674	±53	5	32
Gåva eller lån från närstående	350	±41	3	15
Bostadsbidrag	290	±40	2	11
Underhållsstöd	125	±59	1	5
Föräldrapenning	123	±44	1	3
Övriga inkomster ¹	699	±437	5	7
Totalt	13 800	±554	100	

¹I kategorin "Övriga inkomster" ingår, förutom de summor de studerande redovisat i kategorin övrigt, även inkomsttyper som endast uppgivits av ett fåtal studerande, såsom övriga ersättningar, bank och SMS-lån samt inkomster av kapital och näringsverksamhet.
²På grund av avrundning kan kolumnen summeras till mer eller mindre än 100 procent.

2.1. Inkomstskillnader mellan olika grupper

De genomsnittliga värdena i tabell 2.1 ger en övergripande bild av komvux- och folkhögskolestuderandes inkomster. För att få en bättre förståelse för den ekonomiska situationen inom olika studerandegrupper behöver vi emellertid dela upp resultatet i olika kategorier.

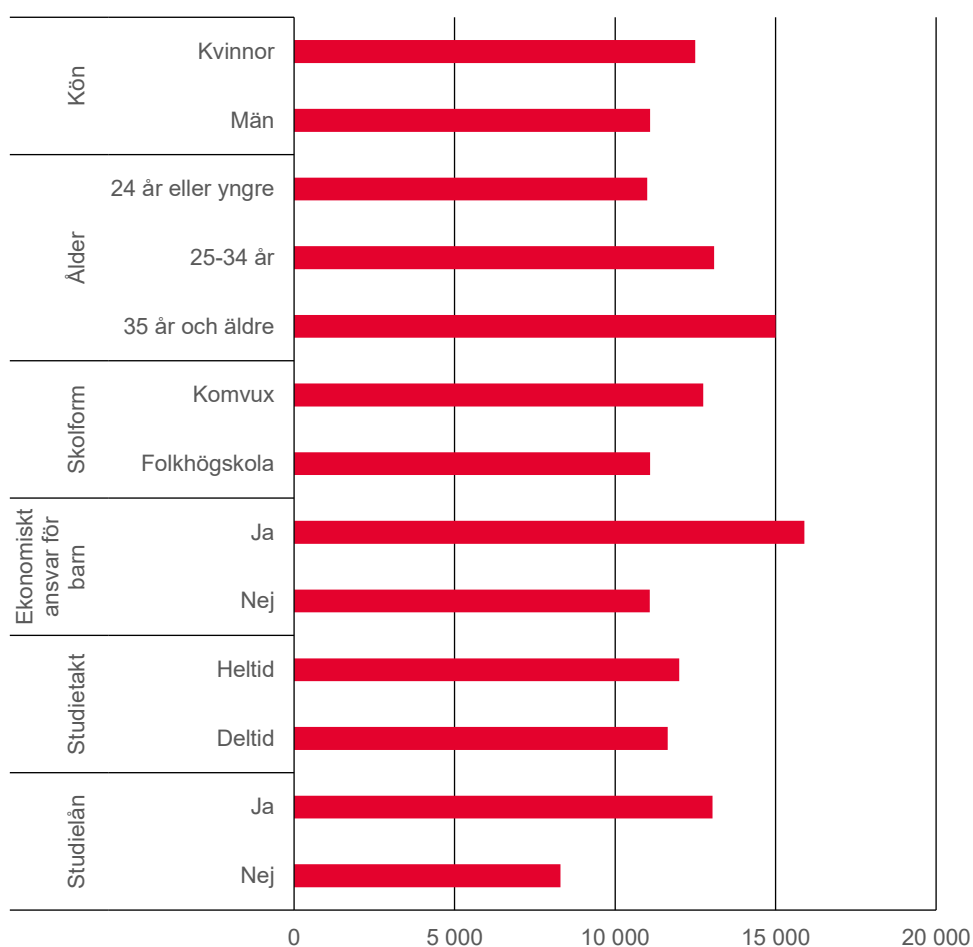
2.1.1. Studerande med barn har de högsta inkomsterna

I diagram 2.1 ser vi medianinkomster för olika kategorier. Vi ser att kvinnor har högre inkomster än män, att äldre har högre inkomster än yngre och att studerande med ekonomiskt ansvar för barn har högst inkomst av alla studerandekategorier.

Eftersom äldre studerande har barn i högre utsträckning än yngre, samtidigt som en högre andel kvinnor än män kombinerar studier och föräldraskap, sammanfaller dessa studerandegrupper delvis.

Man skulle kanske kunna förvänta sig en inkomstskillnad mellan hel- och deltidsstuderande, eftersom heltidsstuderande normalt har högre inkomster från studiemedel. Skillnaderna är dock förhållandevis små. Det beror på att heltidsstuderande generellt har högre inkomster från studiemedel men lägre inkomster från arbete, medan deltidsstuderande generellt har högre inkomster från arbete, men lägre i form av studiemedel. De heltidsstuderandes studiemedelsinkomst ligger i genomsnitt på 9 500 kr, medan de deltidsstuderandes är 5 700 kr. De heltidsstuderandes genomsnittliga inkomst från arbete är 2 300 kr, medan de deltidsstuderandes genomsnittliga arbetsinkomst är 5 000 kr.

Diagram 2.1 Medianinkomst per månad uppdelad på kön, ålder, skolform, studietakt och studerande med ekonomiskt ansvar för barn
Belopp i kronor

I diagrammet ser vi också att studerande på komvux har något högre totalinkomster än folkhögskolestuderande. Skillnaderna i inkomst från studiemedel är liten, samtidigt som en komvuxstuderande i genomsnitt har klart högre arbetsinkomst än en folkhögskoleelev.²² Studerande på komvux är också äldre än folkhögskolestuderande (drygt fyra år i genomsnitt). Det är också vanligare att komvuxstuderande har barn.

²² Inkomst från arbete: komvux 3 200 kronor, folkhögskola 1 700 kronor. Inkomst från studiemedel: komvux 8 800 kronor, folkhögskola 9 100 kronor

Studierande som nyttjar lånedelen av studiemedlet har högre inkomster än de som inte gör det. Även om detta är ganska självklart så är uppdelningen viktig att göra, i och med att de som inte tar lån arbetar i högre omfattning. Inkomsterna från arbete räcker dock inte till för att helt jämna ut inkomstskillnaderna gentemot dem som nyttjar studielånet. En delförklaring till skillnaden är att många som inte nyttjar lånedelen av studiemedlen är yngre och bor med sina föräldrar. Behovet av inkomst i denna grupp blir därmed lägre.

Studierande med barn under 18 år har en annan ekonomisk situation än övriga. Totalt är det 45 procent av kvinnorna och 21 procent av männen i undersökningen som uppgett att de har ekonomiskt ansvar för barn. I följande avsnitt tittar vi särskilt på denna grupp. Vi gör även en uppdelning mellan de som använder studiemedlets lånedel och de som inte gör det, samt uppdelningar efter kön och ålder.

2.1.2. Studierande med barn sticker ut

Studierande med ekonomiskt ansvar för barn under 18 år har i genomsnitt både högre inkomster från studiemedel och högre inkomster från arbete än de som inte har barn. Trots att studierande med barn får mer studiemedel, utgör studiemedlet en lägre andel av deras sammanlagda inkomster jämfört med studierande som inte har barn.

Inkomster för studierande med barn utgörs i något högre grad av arbete, men i betydligt högre grad från andra typer av bidrag, exempelvis barn- och bostadsbidrag.

Tabell 2.2 Andel av inkomst per månad 2022 samt andel med inkomsten, fördelat efter typ av inkomst och ja/nej på frågan "Har du ekonomiskt ansvar för barn under 18 år"

Andelar i procent¹

	Har ekonomiskt ansvar för barn		Har inte ekonomiskt ansvar för barn	
	Andel av totala inkomsten	Andel med inkomsten	Andel av totala inkomsten	Andel med inkomsten
Studiemedel med eller utan lån	62	100	81	100
Arbete (lön efter skatt)	15	35	13	32
Föräldrapenning	2	7	0	1
Barnbidrag	12	83	0	2
Bostadsbidrag	4	23	1	4
Underhållsstöd	2	13	0	0
Gåva eller lån från närstående	2	9	3	19
Övriga inkomster ²	2	3	2	3

¹ På grund av avrundning kan andelarna summeras till mer eller mindre än 100 procent
² I kategorin "Övriga inkomster" ingår, förutom de inkomster som redovisats under övriga inkomster, även inkomsttyper som endast uppgivits av ett fåtal studierande.

Vi frågade också om orsaken till att man arbetar parallellt med sina studier. Den andel studierande som svarat att de arbetar parallellt med sina studier för att de måste försörja andra är 56 procent i gruppen med ekonomiskt ansvar för barn, men knappt

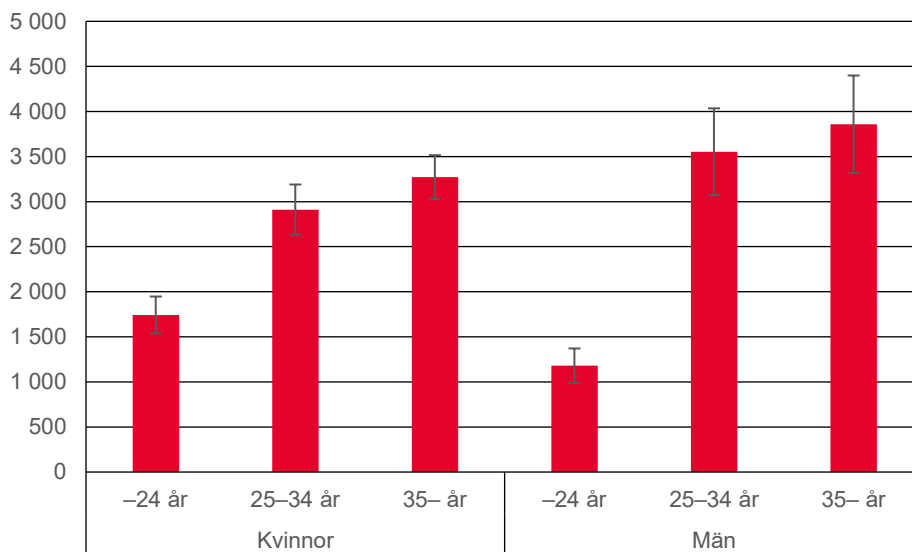
7 procent i gruppen som inte har barn. Det indikerar att arbete parallellt med studierna är en förutsättning för många studerande med ekonomiskt ansvar för barn.

2.1.3. Kvinnor har högre medianinkomst – men män har högre genomsnittlig inkomst

Ett intressant resultat från denna undersökning är att kvinnor visade sig ha en högre medianinkomst – samtidigt som män hade en högre genomsnittlig inkomst. En förklaring är att ett antal studerande, i huvudsak män, har uppgivit förhållandevis mycket höga inkomster från arbete. Höga inkomster från arbete var möjliga vid tiden för undersökningen i och med att inkomstprövningen för studiemedel tillfälligt var slopad under covid-19-pandemin.

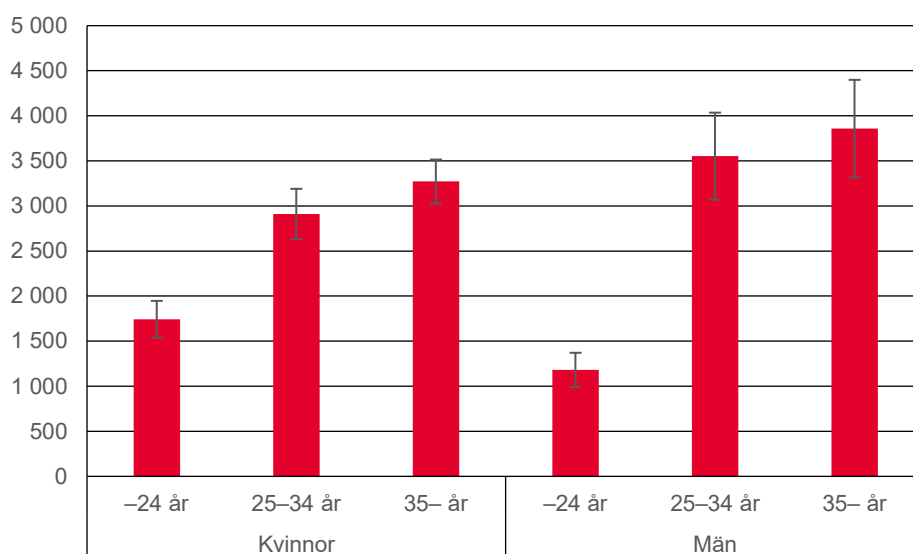
Män har också högre inkomster från studiemedel, vilket beror på att män i högre utsträckning väljer att nyttja studiemedlens lånedel. I denna undersökning har 70 procent av männen och 61 procent av kvinnorna studielån. När inkomsterna fördelas efter ålder ser vi att bland kvinnor under 24 år är inkomsterna från studiemedel högre än motsvarande ålder bland män. Skillnaderna uppstår alltså i de äldre ålderskategorierna, där män är mer lånebenägna än kvinnor och därför också får högre inkomster från studiemedel.

Diagram 2.2 Genomsnittlig inkomst från studiemedel (per månad), fördelat på kön och åldersintervall
Belopp i kronor

Även när det gäller inkomster från arbete har män högre inkomster än kvinnor, och av de som arbetar skiljer det ungefär 1 500 kronor i genomsnittlig inkomst per månad mellan kvinnor och män. När inkomsterna även fördelas efter ålder ser vi dock att det är i de äldre åldersgrupperna som mäns inkomst är högre än kvinnors, medan kvinnors inkomster är högre än mäns i den yngsta gruppen. Yngre kvinnor arbetar således mer eller har högre lön än yngre män, medan äldre män tycks arbeta mer eller ha högre lön än äldre kvinnor.

Diagram 2.3 Genomsnittlig inkomst från arbete (per månad), fördelat på kön och åldersintervall
Belopp i kronor

2.1.4. Låntagare arbetar mindre

Hos de som tar studielån utgör studiemedlen som förväntat en större del av den totala inkomsten än den gör hos de som inte tar lån. Samtidigt är andelen som arbetar högre bland dem som inte nyttjar lånedelen av studiemedlet. För dem som inte använder lånet utgör arbetet en större del av den totala inkomsten och inkomsterna från arbetet är också högre.

Om vi enbart tittar på gruppen som arbetar så har studerande med studielån en genomsnittlig inkomst från arbete på 6 600 kronor och för studerande utan studielån är den genomsnittliga inkomsten från arbete 10 400 kronor. Det innebär att de utan lån arbetar fler timmar för att finansiera sina studier. Sannolikt är detta ett val som många studerande gör – de byter studielånet mot arbete.

Utöver inkomster från arbete ser vi också att det är något vanligare att studerande utan lån får föräldrapenning och barnbidrag. Hur enskilda studerandes inkomster förhåller sig till deras utgifter styr sannolikt deras benägenhet att ta lån.

Tabell 2.3 Andel av inkomst per månad 2022 samt andel med inkomsten, fördelat efter typ av inkomst och ja/nej på frågan om studielån
Andelar i procent¹

	Har studielån		Har inte studielån	
	Andel av totala inkomsten	Andel med inkomsten	Andel av totala inkomsten	Andel med inkomsten
Studiemedel med eller utan lån	80	100	62	100
Arbete (lön efter skatt)	10	31	21	37
Föräldrapenning	0	2	2	6
Barnbidrag	3	29	7	35
Bostadsbidrag	2	11	2	11
Underhållsstöd	1	6	1	4
Gåva eller lån från närstående	2	16	3	15
Övriga inkomster	2	3	1	3

¹ På grund av avrundning kan andelarna summeras till mer eller mindre än 100 procent

² I kategorin "Övriga inkomster" ingår, förutom de inkomster som redovisats under övriga inkomster, även inkomsttyper som endast uppgivits av ett fåtal studerande.

2.1.5. Äldre studerande har högre inkomster

Att äldre studerande i genomsnitt tar emot högre studiemedelsbelopp än yngre såg vi redan i diagram 2.1. Framför allt är det tydligt att den grupp som är 24 år eller yngre har lägre inkomster från studiemedel än de övriga. Detta beror till stor del på att de inte är lika benägna att nyttja studiemedlens lånedel. Bland dem som är 24 år eller yngre utgör studiemedel trots detta en större andel av inkomsten än i de äldre studerandegrupperna. I den yngsta gruppen utgörs 75 procent av inkomsten av studiemedel. För de som är 35 år och äldre är denna andel 57 procent.

Att de äldre studerande har högre inkomster från arbete än yngre såg vi i diagram 2.3. Detta följer av att fler av de äldre har ett arbete, men beror också på att de arbetar fler timmar eller har högre lön än yngre studerande. Det kan även bero på att det tillkom en del studiemedelstagare med arbete som sin huvudsakliga inkomst, som kunde söka studiemedel när inkomsterna inte prövades.²³ Fler äldre studerande har mycket höga inkomster till följd av det tillfälliga slopanDET av fribeloppet.

Äldre studerande har fler barn och därmed i genomsnitt högre inkomster från exempelvis barnbidrag. Relationen mellan inkomster och utgifter, för studerande med ekonomiskt ansvar för barn, återkommer vi till längre fram i rapporten.

Enkätsvaren visar också att omkring 20 procent av de som inte arbetar parallellt med studierna vill göra det, men att de inte fått något jobb. Detta gäller oavsett ålder. Det indikerar en hög ofrivillig arbetslöshet i gruppen.

²³ CSN (2022)

3. Utgifter under studietiden

Studierande på komvux och folkhögskola har i genomsnitt 13 600 kronor i utgifter varje månad. Boendekostnader utgör den enskilt största utgiften och 37 procent av inkomsterna går till kostnader för boende en genomsnittlig studiemånad. Studierande med barn har särskilt höga utgifter och förekomsten av barn är ofta den faktor som skapar ekonomiska skillnader mellan grupper av studierande.

3.1. Komvux- och folkhögskolestudierande har 13 600 kronor i genomsnittlig utgift

I denna undersökning har de studierande i genomsnitt 13 600 kronor i totala utgifter per studiemånad. Bland utgifterna utgör kostnader för boende den enskilt största utgiften. Boendekostnaderna uppgår i genomsnitt till 5 200 kronor per månad, vilket innebär att 37 procent av inkomsterna går till kostnader för boende. Det kan jämföras med befolkningen i stort där boendekostnader utgjorde 22 procent av hushållens disponibla inkomster 2020.²⁴ Jämfört med högskolestudierande lägger dock komvux- och folkhögskolestudierande endast marginellt mer av inkomsterna på boendet.²⁵

Den vanligaste utgiften under en studiemånad är kostnader för mat och dryck i livsmedelsbutik. Nästan samtliga studierande, 96 procent, uppger att de har sådana kostnader. I genomsnitt utgör kostnader för mat och dryck i livsmedelsbutik 21 procent av de totala utgifterna.

²⁴ SCB Tabell: Boendeutgiftsprocent, medianvärde, per hushåll, procent efter upplåtelseform och år 2015 - 2020

²⁵ CSN (2021a)

Tabell 3.1 Genomsnittlig utgift per månad 2022, 95 % konfidensintervall (KI), genomsnittlig andel av totala utgifter samt andel med utgifter, fördelat efter typ av utgift

Belopp i kronor, andelar i procent

	Genom- snitt	KI	Andel av totala utgifter	Andel med utgiften
Boende	5 173	±164	38	85
Mat och dryck från livsmedelsbutik	2 883	±82	21	96
Bil	1 016	±91	7	44
Mat och dryck från restaurang, café, barer med mera	653	±35	5	77
Kläder och skor	577	±32	4	72
Telefon, internet, och TV	504	±21	4	85
Hygienprodukter, tidningar, smink, parfym, tobak, spel, presenter och husdjur	451	±27	3	82
Övrig transport (exempelvis buss, taxi, tåg)	408	±22	3	61
Studiematerial och kurslitteratur	338	±33	2	59
Barnomsorg/underhåll	294	±32	2	21
Läkare/tandläkare/medicin	247	±23	2	49
Fritidsaktiviteter (exempelvis gymkort eller hobby)	232	±20	2	47
Sällanköpsvaror	222	±34	2	33
Glasögon, kontaktlinser och andra funktionshjälpmedel	140	±28	1	23
Kåravgift och andra medlemsavgifter	63	±8	0	18
Övriga utgifter	365	±43	3	33
Summa utgifter	13 564	±322		

3.2. Skillnader i utgifter mellan olika grupper

De genomsnittliga värdena i tabell 3.1 ger en övergripande bild av komvux- och folkhögskolestuderandes utgifter. För att få en bättre förståelse för den ekonomiska situationen inom olika studerandegrupper behöver vi emellertid dela upp resultatet i olika kategorier.

3.2.1. Föräldraskap styr ofta skillnader i utgifter mellan studerandegrupper

Som vi såg i diagram 2.1 var det studerande med barn som hade de högsta inkomsterna, tydligt är också att studerande med barn har de högsta utgifterna. Den sammanlagda utgiften för studerande med barn uttryckt som median är 17 500 kronor en genomsnittlig studiemånad, medan motsvarande siffra för studerande som inte har barn är 10 600 kronor.

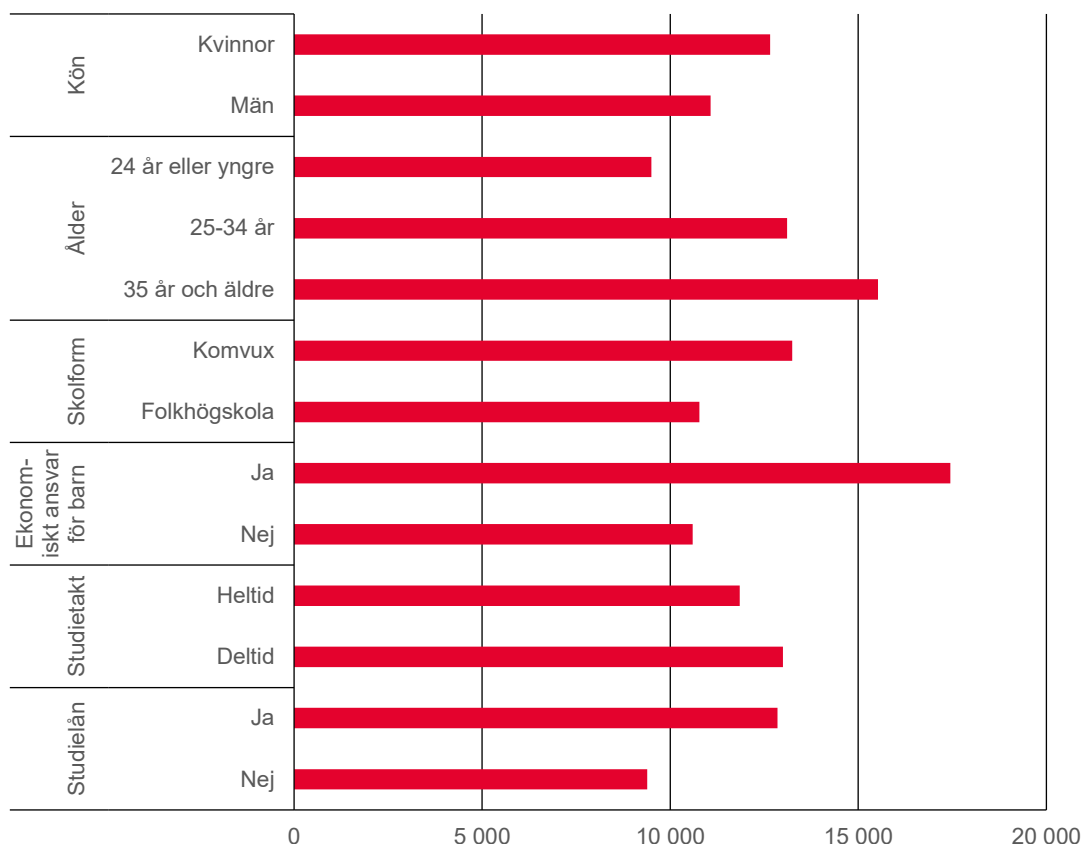
Föräldraskap är många gånger den faktor som styr skillnader i utgifter mellan olika studerandegrupper. Kvinnor som studerar har exempelvis oftare barn än män som studerar, vilket bidrar till att kvinnor har högre utgifter än män. Bland studerande utan barn har kvinnor och män nästan identiska utgifter under en vanlig studiemånad.

Utgifterna ökar i takt med åldern. Detta kan till viss del förklaras av att andelen föräldrar är högre i de äldre åldersgrupperna, men det finns även andra förklarande faktorer. Även bland studerande utan barn har yngre studerande (24 år eller yngre) fortfarande betydligt lägre utgifter än äldre. Det förklaras av att studerande som är 24 år eller yngre i mycket högre grad bor tillsammans med sina föräldrar och därav har lägre utgifter. Tar vi bort barn ur ekvationen, kvarstår i de äldsta åldersgrupperna endast mindre skillnader mellan studerande som är 25 - 34 och de som är 35 år eller äldre.

En skillnad som inte kan förklaras av förekomsten av barn är studerande med eller utan studielån. Oavsett om man har barn eller inte, har studerande med studielån högre utgifter. Det kan dels bero på att studerande med studielån har större inkomster och därför också möjlighet till större utgifter, men det kan också tyda på att valet att ta studielån är behovsbaserat, det vill säga att man tar lån för att man behöver lånet för sin försörjning.

Diagram 3.1 Utgift (kronor, median) under en genomsnittlig studiemånad, efter bakgrundsfaktorer.

Andelar i procent

Vi har nu konstaterat att studerande med ekonomiskt ansvar för barn har högre utgifter än studerande utan barn. Uppvisar då studerande med ekonomiskt ansvar för barn andra utgiftsmönster jämfört med studerande utan barn?

Utöver det självklara att studerande med ekonomiskt ansvar för barn många gånger har utgifter för barnomsorg så ser vi en relativt likartad fördelning i de andra utgiftsposterna. Ungefär lika stor andel av utgifterna läggs på respektive kategori. Skillnaderna finns istället bland andelen som har utgifterna. Studerande med barn har oftare utgifter som är förknippade med hemmet, exempelvis boendekostnader, möbler och telefon, internet och tv. Vi ser också att det är mer vanligt att studerande med barn transporterar sig med bil, har kostnader för läkare samt lägger pengar på kläder och skor. Bland studerande som inte har barn är det mer vanligt att resa kollektivt, äta på restaurang samt sysselsätta sig med olika fritidsaktiviteter.

”Man har svårt för att bita på aktiviteter med sina barn och man har svårt för att kunna unna sig något gott, så som ute mat, aktivitet eller kunna köpa lite mer mat till familjen.”

Tabell 3.2 Andel av utgift per månad 2022 samt andel med utgiften, fördelat efter typ av utgift och har svarat ja/nej på frågan "Har du ekonomiskt ansvar för barn under 18 år"

Andel i procent

	Har barn		Har inte barn	
	Andel av totala utgifterna	Andel med utgiften	Andel av totala utgifterna	Andel med utgiften
Boende (inklusive el, vatten, ränta, amortering på lån, försäkring med mera.)	37	89	39	83
Mat och dryck från livsmedelsbutik	23	97	20	95
Mat och dryck från restaurang, café, barer med mera	4	72	6	80
Bil (inklusive skatt, reparation, ränta, amortering på lån, drivmedel, försäkring, parkering)	8	56	7	37
Övrig transport (exempelvis buss, taxi, tåg)	2	52	4	66
Kläder och skor	5	81	4	67
Telefon, internet, och TV	4	93	4	80
Studiematerial och kurslitteratur	2	68	3	54
Barnomsorg/underhåll	4	54	0	2
Glasögon, kontaktlinser och andra funktionshjälpmedel	1	25	1	23
Läkare/tandläkare/medicin	2	55	2	46
Fritidsaktiviteter (exempelvis gymkort eller hobby)	1	43	2	50
Hygienprodukter, tidningar, smink, parfym, tobak, spel, presenter och husdjur	3	82	4	82
Sällanköpsvaror (möbler, elektronik, hemtextilier med mera)	2	36	2	31
Övriga utgifter	2	32	3	33
Summa	100		100	

3.2.2. Livssituationen många gånger avgörande för valet att ta lån

Vi såg i diagram 3.1 att studerande med lån har högre utgifter än studerande utan lån. Finns det då några skillnader i utgiftsmönster? Valet att ta studielån tycks ofta vara kopplat till utgifter för boendet. Det är betydligt vanligare att studerande med studielån har boendekostnader och andra kostnader som är förknippade med boende, exempelvis internet, tv, sällanköpsvaror (möbler, hemelektronik). Det är också betydligt vanligare att man har kostnader för mat och dryck, vård, fritidsaktiviteter och

hygienprodukter med mera. Något som däremot inte skiljer studerande med studielån nämnvärt från dem som avstår lånet är kostnader för barnomsorg. Det stämmer väl överens med vad vi konstaterade i kapitel 3.2., alltså att förekomsten av barn inte styr valet att ta lån. Sannolikt beror detta på att studerande med barn många gånger har en partner som hjälper till med försörjningen, vilket minskar behovet att låna.

”Min situation är något lättare än många andra, Jag vet att många utav mina klasskamrater har svårt att få det att gå runt främst på grund utav boende/livsmedels kostnader.”

Tabell 3.3 Andel av utgift per månad 2022 samt andel med utgiften, fördelat efter typ av utgift och har/har inte studielån

Andel i procent

	Har studielån		Har inte studielån	
	Andel av utgifterna	Andel med utgiften	Andel av utgifterna	Andel med utgiften
Boende (inklusive el, vatten, ränta, amortering på lån, försäkring med mera.)	39	93	35	70
Mat och dryck från livsmedelsbutik	21	99	23	92
Mat och dryck från restaurang, café, barer med mera	5	79	5	74
Bil (inklusive skatt, reparation, ränta, amortering på lån, drivmedel, försäkring, parkering)	7	45	8	41
Övrig transport (exempelvis buss, taxi, tåg)	3	61	3	61
Kläder och skor	4	71	6	73
Telefon, internet, och TV	4	89	3	78
Studiematerial och kurslitteratur	2	59	3	58
Barnomsorg/underhåll	2	20	3	24
Glasögon, kontaktlinser och andra funktionshjälpmedel	1	24	1	22
Läkare/tandläkare/medicin	2	52	2	45
Fritidsaktiviteter (exempelvis gymkort eller hobby)	2	51	2	40
Hygienprodukter, tidningar, smink, parfym, tobak, spel, presenter och husdjur	3	86	3	74
Sällanköpsvaror (möbler, elektronik, hemtextilier med mera)	2	35	1	28
Övriga utgifter	3	38	2	24
Summa	100		100	

Hur ser då boendesituationen ut för studerande med respektive utan lån? Studerande som tar lån är ofta ensamma i hushållet och bor i en hyresrätt. Studerande som är

ensamma i hushållet har också en klart högre lånebenägenhet än övriga studerande. Bland studerande som bor ensamma tar 80 procent studielån.

Något som också är värt att notera är skillnaden mellan att vara ensamstående med barn och att bo tillsammans med partner och barn. Det är betydligt vanligare att ta lån som ensamstående förälder, jämfört med om man bor med en partner. Lägst lånebenägenhet finns bland dem som bor hos föräldrarna under studietiden.

Tabell 3.4 Andel med studielån 2022 fördelade efter svaret på frågan "Hur bor du största delen av din studietid?"

Andel i procent

	Andel med studielån
Jag bor ensam	80
Jag bor ensam med barn	73
Jag bor med andra studerande eller vänner	72
Jag bor med make/maka/partner/sambo	70
Jag bor med make/maka/partner/sambo och barn	55
Jag bor hos syskon eller annan släkting	45
Jag bor hos förälder/föräldrar	38
Jag bor med annan/andra än ovanstående	74
Totalt	64

3.2.3. Många likheter mellan kvinnors och mäns utgifter

Vi konstaterade tidigare (diagram 3.1) att kvinnor har något högre utgifter än män, något som främst kunde förklaras av att det är vanligare bland kvinnor att kombinera studier och föräldraskap. Detta blir än tydligare när vi bryter ner siffrorna ytterligare. Bland både kvinnor och män är det lika stor andel som lägger pengar på de tyngsta utgiftsposterna, boende samt mat och dryck. Andelen av utgifterna för respektive utgiftspost är också lika stor. Det är också främst kategorier som är förknippade med barn som skiljer sig mellan kvinnor och män. Exempelvis ser vi att en något större andel av kvinnornas utgifter utgörs av kostnader för barnomsorg.

Även om boende och livsmedelskostnader utgör en lika stor andel av utgifterna för både kvinnor och män så har kvinnor högre utgifter totalt (och följaktligen också högre kostnader för boende och livsmedel). I genomsnitt betalar kvinnor på komvux och folkhögskola 5 300 kronor per månad för sitt boende medan män betalar 4 900 kr. Att kvinnor har högre kostnader för boende kan även det sannolikt förklaras av att de i högre grad har barn och därför är i behov av en större boyta.

Tabell 3.5 Andel av utgift per månad 2022 samt andel med utgiften, fördelat efter typ av utgift och kön

Andel i procent

	Kvinnor		Män	
	Andel av utgifterna	Andel med utgiften	Andel av utgifterna	Andel med utgiften
Boende (inklusive el, vatten, ränta, amortering på lån, försäkring med mera.)	38	84	38	85
Mat och dryck från livsmedelsbutik	22	96	21	96
Mat och dryck från restaurang, café, barer med mera	4	77	5	77
Bil (inklusive skatt, reparation, ränta, amortering på lån, drivmedel, försäkring, parkering)	7	44	9	43
Övrig transport (exempelvis buss, taxi, tåg)	3	60	3	63
Kläder och skor	5	75	4	66
Telefon, internet, och TV	4	87	4	82
Studiematerial och kurslitteratur	3	62	2	53
Barnomsorg/underhåll	3	28	1	10
Glasögon, kontaktlinser och andra funktionshjälpmedel	1	26	1	19
Läkare/tandläkare/medicin	2	55	2	39
Fritidsaktiviteter (exempelvis gymkort eller hobby)	1	42	2	56
Hygienprodukter, tidningar, smink, parfym, tobak, spel, presenter och husdjur	4	86	3	74
Sällanköpsvaror (möbler, elektronik, hemtextilier med mera)	1	33	2	31
Övriga utgifter	3	32	3	34
Summa	100		100	

3.3. Drygt hälften av de studerande bor i hyresrätt

Den klart vanligaste boendeformen bland studerande på komvux och folkhögskola är boende i hyresrätt. Av de studerande bor 44 procent i en hyresrätt och ytterligare 7 procent bor i en hyresrätt som är studentbostad. Merparten av dem som bor i hyresrätter har ett förstahandskontrakt, men det är också tämligen vanligt förekommande med hyresrätter där den studerande inte har ett förstahandskontrakt.

Tabell 3.6 Svar på frågan I vilken typ av bostad bor du? Fördelat efter kön och ålder¹
Andelar i procent

	Kön		Ålder			Totalt
	Kvinnor	Män	24 år eller yngre	25 - 34 år	35 år eller äldre	
Studentbostad	6	10	14	7	1	7
Hyresrätt	46	40	35	50	45	44
Bostadsrätt	16	14	12	17	16	15
Villa eller radhus	21	16	13	17	27	19
Rum	4	13	15	4	3	7
Annat ²	8	7	11	5	7	8

¹ På grund av avrundning kan summan av andelarna bli högre eller lägre än 100 procent

² Bland dom som svarat annat var de vanligaste svaren *boende i lägenhet* och *internat*

Boende i hyresrätt är något vanligare bland studerande äldre än 25 år. Bland yngre studerande (under 25 år) är det mer vanligt att bo i studentbostad eller i rum (inneboende).

3.3.1. Studerande i hyresrätt betalar mest för sitt boende

Kostnaden för boende varierar med bostadsformen. Studerande som bor i hyresrätt som inte är studentbostad betalar mest, i genomsnitt 5 900 kronor per månad. Billigaste boendeformen bland de studerande har de som bor i ett rum eller är inneboende. Boendekostnaderna bland de som bor i rum uppgår i genomsnitt till 3 400 kronor. Kostnaderna för att bo i villa/radhus är något lägre än kostnaden för hyresrätt. Boende i villa/radhus bor oftare tillsammans med en partner eller förälder, vilket gör att kostnaderna minskar då man har delade boendekostnader.²⁶

Boendekostnaderna utgör störst andel av utgifterna för studerande som bor i studentbostad. Bland dessa studerande utgör boendekostnaden 45 procent av de totala utgifterna.

²⁶ I frågan bad vi den studerande att ange "din del av kostnaden"

Tabell 3.7 Svar på frågan I vilken typ av bostad bor du? Boendekostnad per månad, 95 procent konfidensintervall (KI) samt andel av utgifterna, fördelat på boendeform.
Belopp i kronor, KI i kronor, andelar i procent

	Boende- kostnad i genomsnitt	KI	Genomsnittlig andel av totala utgifter
Studentbostad	4 589	±357	45
Hyresrätt	5 947	±256	39
Bostadsrätt	4 680	±486	31
Villa eller radhus	5 149	±493	29
Rum	3 381	±426	38
Annat ¹	4 533	±536	40

¹ Bland de som svarat annat var de vanligaste svaren *boende i lägenhet* och *internat*

3.3.2. Stor skillnad i boendesituationen bland kvinnor och män

Boendesituationen skiljer sig mellan kvinnor och män som studerar på komvux eller folkhögskola. Män bor ofta ensamma eller med sina föräldrar, medan kvinnor ofta bor ensamma med barn, partner eller partner och barn. En förklaring är att kvinnor är cirka tre år äldre i genomsnitt. Därför befinner sig kvinnor oftare i en annan livssituation jämfört med män. För kvinnor och män som inte har barn minskar ålderskillnaderna och följaktligen också skillnaderna i boendesituationen.

Tabell 3.8 Svar på frågan: Hur bor du största delen av din studietid? Fördelat efter kön
andelar i procent

	Kvinnor	Män	Totalt
Jag bor ensam	15	31	21
Jag bor ensam med barn	10	2	7
Jag bor med make/maka/partner/sambo	23	14	20
Jag bor med make/maka/partner/sambo och barn	32	15	26
Jag bor hos förälder/föräldrar	9	20	13
Jag bor hos syskon eller annan släkting	1	2	2
Jag bor med andra studerande eller vänner	8	13	10
Jag bor med annan/andra än ovanstående	2	3	2

4. Är inkomsterna tillräckliga?

För 43 procent av de studerande på komvux och folkhögskola är utgifterna högre än inkomsterna en genomsnittlig studiemånad. Andelen som inte har tillräckliga inkomster är högre jämfört med högskolestuderande. Ensamstående har problem att betala en oväntad utgift på 12 000 kronor utan att låna eller be om hjälp.

4.1. Knappt hälften har inte tillräckliga inkomster på komvux och folkhögskola

I en enkätundersökning från ifjol om komvux- och folkhögskolestuderande svarade cirka 70 procent att de upplevde sin ekonomiska situation som ganska bra, bra eller mycket bra under studietiden.²⁷ Yngre studerande hade generellt en mer positiv syn på sin privatekonomi, medan äldre hade en mer negativ syn. Det beror på att äldre studerande oftare har barn. I denna rapport har vi därför valt att titta närmare på de studerandes ekonomi och skillnaderna mellan inkomster och utgifter i olika studerandegrupper. För att undersöka hur många studerande som har inkomster som överstiger deras utgifter beräknade vi skillnaden mellan skattade inkomster och utgifter. Beräkningen är gjord utifrån den studerandes egen uppskattning av sina inkomster och utgifter och kan ge en uppfattning av hur stor andel av olika studerandegrupper som har tillräckliga inkomster för att täcka sina utgifter.²⁸

För en majoritet av de studerande, 57 procent, räcker inkomsterna till för att betala samtliga utgifter en genomsnittlig studiemånad. Det innebär samtidigt att 43 procent av de studerande på komvux och folkhögskola inte har tillräckliga inkomster för att finansiera sina utgifter. Andelen som har tillräckliga inkomster på komvux och folkhögskola är betydligt lägre än bland högskolestuderande, där 76 procent hade tillräckliga inkomster för sina utgifter.²⁹ Det indikerar att studerande på komvux folkhögskola har en mer ansträngd ekonomisk situation jämfört med högskolestuderande.

Hur skiljer sig de ekonomiska förutsättningarna mellan olika studerandegrupper? Störst differens mellan inkomster och utgifter ser vi bland studerande som har barn, jämfört med studerande som inte har barn (diagram 4.1.). Drygt hälften av de studerande med ekonomiskt ansvar för barn har inte tillräckliga inkomster för att täcka utgifterna en genomsnittlig studiemånad. Detta stämmer väl överens med tidigare resultat för högskolestuderande, där studerande med barn också hade svårast att få sina inkomster att täcka utgifterna. Skillnaderna mellan kvinnor och män, samt skillnader mellan åldersgrupper, kan till stor del förklaras av förekomsten av barn

²⁷ CSN (2021b)

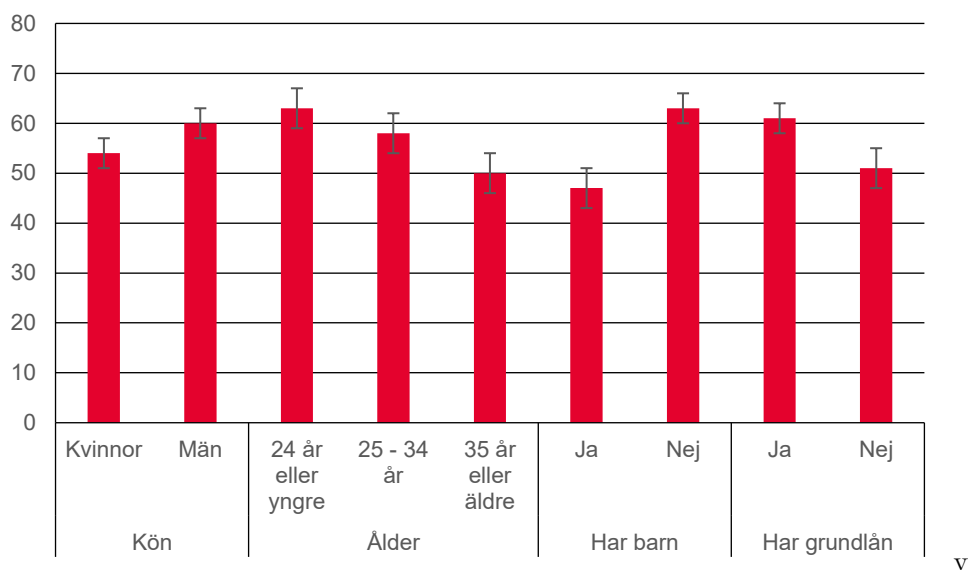
²⁸ Om den studerandes inkomst överstiger eller är lika stor som utgifterna bedöms den studerandes inkomster som tillräcklig.

²⁹ CSN (2021a)

inom kategorierna. Det är nämligen vanligare med barn bland kvinnor och vanligare med barn bland äldre studerande.

En annan skillnad som är värd att notera är andelen med tillräckliga inkomster bland dem som nyttjar lånedelen av studiemedlet och dem som inte gör det. En högre andel av dem som nyttjar lånedelen av studiemedlet har tillräckliga inkomster. En förklaring till att de som inte tar lån ser ut att ha otillräckliga inkomster kan vara att de i högre grad får ekonomisk hjälp från en närstående. Därmed står den närstående för de utgifter som inte täcks av den studerandes egna inkomster.

Diagram 4.1 Andel med tillräckliga inkomster fördelade efter kön, åldersintervall, har ekonomiskt ansvar för barn samt nyttjar lånedelen av studiemedlet
Andelar i procent

4.1.1. Små marginaler bland ensamstående

Vi ställde frågan ”Hur bor du största delen av din studietid” och ställde svaren mot inkomsterna och utgifterna en genomsnittlig studiemånad. Som framgår av tabell 4.1. finns det tydliga skillnader mellan studerande som är ensamstående och de som lever tillsammans med andra. Ensamstående med barn har de högsta inkomsterna och de högsta utgifterna en genomsnittlig studiemånad. Vi ställde också frågan ”Skulle du/ditt hushåll inom en månad klara av att betala en oväntad utgift på 12 000 kronor utan att låna eller be om hjälp?”. Endast 15 procent ensamstående med barn skulle klara en sådan utgift, vilket är den lägsta andelen av samtliga undersökta grupper. Andelen som nyttjar lånedelen av studiemedlet bland ensamstående med barn är 73 procent vilket är över genomsnittet (64 procent). Det visar att ensamstående med barn har väldigt små marginaler, men också att behovet av studielån är stort bland de ensamstående som har barn.

”Det har varit fantastiskt nu under pandemin att ni slopat fribeloppet på möjligheten att söka studiestöd. Det har gjort det möjligt för mig som ensamstående förälder som bor på landet med villa och bil att ha råd att studera en utbildning jag drömt om att studera. Jag hade inte haft råd annars.”

Ensamstående utan barn har förhållandevis låga inkomster och utgifter jämfört med övriga grupper. En medianstuderande i denna grupp går back 100 kronor en genomsnittlig studiemånad. Andelen som nyttjar lånedelen i gruppen är den högsta (80 procent) och endast var femte studerande bland de ensamstående skulle klara en oväntad utgift på 12 000 kronor utan att låna eller be om hjälp. Även bland ensamstående utan barn är alltså marginalerna små och behovet av studielån stort.

”Man måste leva snålt som ensam förälder när man går på CSN och vissa saker har man helt enkelt inte råd med tex kläder nöje mm”

Störst skillnad mellan inkomster och utgifter finns bland studerande som lever tillsammans med en partner och barn. En medianstuderande inom denna grupp går back knappt 2 200 kronor varje månad. Som vi kan se i tabell 4.1 är det i denna grupp förhållandevis få som nyttjar lånedelen av studiemedlen, trots att utgifterna vida överstiger inkomsterna. Många avstår alltså lånet trots att de går back en genomsnittlig studiemånad. En sannolik förklaring till det är att man många gånger får ekonomisk stöttning av sin partner för de utgifter som inte täcks av de egna inkomsterna.

”På sista frågan buruvida vi skulle klara en oväntad utgift på 12.000. Min sambo skulle det men hade jag varit ensamstående/ singel hade det varit omöjligt utan att låna. Exempelvis råkade jag skrapa bilen här om dagen och den kostnaden måste min sambo ta, då jag inte har täckning för det.”

Lägst inkomster och utgifter har studerande som bor hos föräldrar/förälder. Här överstiger inkomsterna utgifterna med knappt 1 700 kronor och förhållandevis få nyttjar lånedelen av studiemedlet. Trots det är det relativt få som skulle klara en utgift på 12 000 kronor utan att låna eller be om hjälp.

Tabell 4.1 Inkomster, utgifter, andel med studielån och andel som svarat att de klarar en oväntad utgift på 12 000 kr utan att låna eller be om hjälp, fördelade på svaret på frågan "Hur bor du största delen av din studietid"¹

Belopp i kronor, median, andelar i procent

	Inkomster	Utgifter	Differens	Andel som klarar oväntad utgift på 12 000 kr	Andel med studielån
Jag bor ensam	11 500	11 600	-100	21	80
Jag bor ensam med barn	18 650	19 099	-449	15	73
Jag bor med make/maka/partner/sambo	12 500	12 100	400	41	70
Jag bor med make/maka/partner/sambo och barn	14 500	16 655	-2 155	30	55
Jag bor hos förälder/föräldrar	7 436	5 750	1 686	38	38
Jag bor med andra studerande eller vänner	10 800	10 748	52	50	72
Jag bor med annan/andra än ovanstående	12 000	12 000	0	28	74

¹ Bland svarsalternativen fanns också "Jag bor hos syskon eller annan släkting". Detta alternativ hade få svarande och redovisas därför inte i tabellen.

Drygt 30 procent av de studerande på komvux och folkhögskola skulle kunna betala en oväntad utgift på 12 000 kronor utan att låna eller be om hjälp. Detta kan jämföras med högskolestuderande där knappt 60 procent skulle klara en sådan utgift³⁰, eller befolkningen i stort där 80 procent av den vuxna befolkningen skulle klara detta.³¹ De ekonomiska marginalerna för studerande på komvux och folkhögskola kan därför beskrivas som små jämfört med andra studerande och befolkningen i stort

Yngre och kvinnliga studerande på komvux och folkhögskola uppger oftare än äldre och män att de skulle klara en oväntad utgift på 12 000 kronor. Skillnaderna är dock inte statistiskt säkerställda.

Man skulle kanske kunna förvänta sig att studerande som inte tar lånedelen av studiemedlet skulle ha svårare att betala en oväntad utgift, så är dock inte fallet. Av studerande utan lån svarar 38 procent att de skulle kunna betala en oväntad utgift på

³⁰ CSN 2021a

³¹ SCB (2020)

12 000 kronor utan att låna eller be om hjälp. Av studerande med lån är motsvarande siffra 28 procent. Frågan var ställd om du/ditt hushåll skulle klara av en sådan utgift. En förklaring är troligen att studerande som inte tar lån i högre grad får ekonomisk hjälp från en närstående under sina studier och därmed skulle *hushållet* klara av den oväntade utgiften.

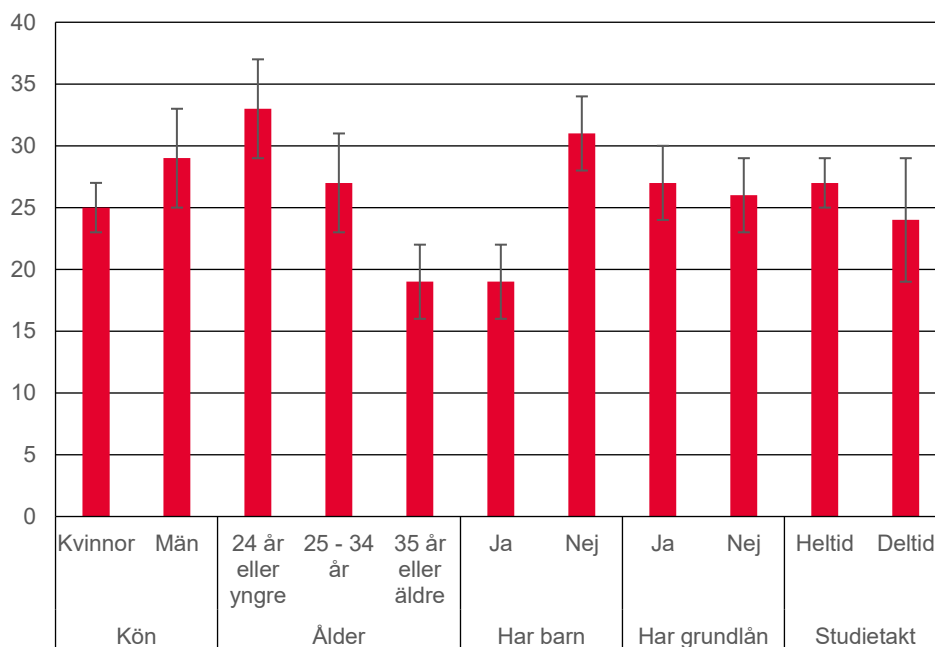
4.1.2. Få komvux- och folkhögskolestuderande månadssparar

Det är viktigt att kunna lägga undan en del av sin inkomst till sparande varje månad, exempelvis för att ha möjlighet att kunna betala oförutsedda utgifter. Bland komvux- och folkhögskolestuderande kan drygt var fjärde studerande, 27 procent, månadsspara en genomsnittlig studiemånad.

Främst är det äldre som inte månadssparar. Bland studerande som är 35 år eller äldre är det knappt 20 procent som lägger pengar på månadssparande en genomsnittlig studiemånad. Andelen som månadssparar bland yngre studerande är högre, vilket sannolikt kan förklaras av skillnaden i livssituation gentemot äldre studerande. Äldre studerande har högre utgifter eftersom de mer sällan bor hemma hos sina föräldrar och oftare har barn jämfört med andra studerande.

Andelen med möjlighet till månadssparande bland studerande med barn är betydligt lägre än bland studerande som inte har barn. I gruppen studerande med barn är det knappt 20 procent som har möjlighet till månadssparande, motsvarande andel bland studerande utan barn är drygt 30 procent. Detta visar återigen att trots de höga inkomsterna bland studerande med barn, så är marginalerna i den gruppen lägre jämfört med övriga studerande.

Diagram 4.2 Andel med månadssparande fördelade efter kön, åldersintervall, har ekonomiskt ansvar för barn samt nyttjar lånedelen av studiemedlet
Andelar i procent

De som ändå har möjlighet till sparande kan i genomsnitt spara drygt 2 000 kronor i månaden. Inom de olika grupperna är skillnaderna små, exempelvis kan både män och kvinnor spara lika mycket per månad och även de med respektive utan barn. En viss skillnad kan skönjas inom de olika åldersintervallen, där yngre studerande upp till 34 år kan spara knappt 2 300 kronor i genomsnitt, medan de som är 35 år och äldre kan spara drygt 1 600 kronor. I övrigt är skillnaderna väldigt små.

5. Avslutande reflektion

Sammanfattningsvis visar den här rapporten att många studerande på komvux- och folkhögskola har en balans mellan sina inkomster och utgifter. Marginalerna är dock mindre jämfört med studerande på högskola, och ännu mindre om man jämför med befolkningen i stort.

Vi ser också att studerande som har barn är en grupp som särskiljer sig. På inkomstsidan har denna grupp högre inkomster av studiemedel men också högre inkomster från arbete vid sidan av sina studier. Ofta ser man inom andra jämförelser mellan grupper att ena gruppen har högre inkomster från studiemedel och lägre från arbete och vice versa. Att studerande med barn både har högre studiemedel och inkomster från arbete tyder på att de har ett behov av större inkomster. Utöver förhållandevis höga inkomster från studiemedel och arbetsinkomster tillkommer andra intäkter i form av exempelvis barnbidrag. Detta är intäkter som behövs eftersom man på utgiftssidan har högre kostnader för exempelvis hemmet, barnomsorg och kläder jämfört med studerande utan ekonomiskt ansvar för barn. Allt detta kokar ner till en budget där vi ser att många ensamstående föräldrar skulle ha mycket svårt att betala en oväntad utgift på 12 000 kronor, medan föräldrar som bor tillsammans med en partner skulle ha det något lättare.

I denna rapport har vi också sett att valet att nyttja lånedelen av studiemedlet ofta är styrt efter vilka behov man har. För ensamstående spelar studielånet en särskilt viktig roll för den studerandes ekonomiska situation. Vi vet också att inom komvux och folkhögskola har andelen som tar studielån ökat de senaste åren, vilket indikerar att behovet av ytterligare inkomster har ökat och att studiemedlet spelar en viktig roll för de studerandes ekonomiska situation.

Covid-19-pandemin har påverkat arbetsmarknaden och möjligheten för studerande att hitta ett arbete. Svårigheten att hitta arbete vid sidan av studierna kan göra att lånebenägenheten ökar.

Det kan även vara så att lånebenägenheten speglar de studerandes bedömning av kommande intäkter på arbetsmarknaden, det vill säga att en mer positiv syn på arbetsmarknadsutsikterna ökar lånebenägenheten och vice versa. En samlad bedömning är dock att studiemedlen utgör en väldigt viktig inkomstkälla för de studerande och spelar en avgörande roll för mångas möjligheter att studera.

Referenser

CSN (2021a) Högskolestuderandes inkomster och utgifter 2020. CSN, rapport 2021:3

CSN (2021b) Komvux och folkhögskolestuderandes ekonomiska och sociala situation 2021. CSN, rapport 2021:4

CSN (2022) Den tillfälligt slopade inkomstprövningen - betydelse för inkomster, arbete, studieresultat och kostnader. CSN, rapport 2022:4

SCB: Tabell: *Boendeutgiftsprocent, medianvärde, procent efter region, upplåtelseform, boställstyp och år 2015-2020* (Hämtad 2022-06-10)

SCB (2020) Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC)

SFS 2017:1114 Förordning med instruktion för Centrala studiestödsnämnden.
Stockholm Utbildningsdepartementet

Utbildningsdepartementet: Pressmeddelande den 30 mars 2020. Fribeloppet slopas under 2020 för att fler ska kunna avlasta vården och andra samhällsbärande sektorer. Beslutet förlängdes till och med den 30 juni 2022.

Bilaga 1 Enkät

1) Studerar du med studiemedel från CSN, med eller utan lån, under våren 2022?

- Ja, och jag studerar på heltid
- Ja, och jag studerar på deltid
- Nej -> Då riktar sig enkäten inte till dig och du behöver inte besvara

övriga frågor. Men vi ber dig skicka in enkäten till oss, för att undvika att onödiga påminnelser skickas till dig och för undersökningens skull

2) Studerar du på distans med eller utan fysiska träffar, under våren 2022?

- Nej-> **Gå vidare till fråga 4**
- Ja, jag läser vissa kurser på distans
- Ja, jag läser enbart kurser eller program på distans

3) Är Covid-19-pandemin anledningen till att du studerar på distans?

- Nej, jag hade studerat på distans ändå
- Ja, jag hade studerat på studieorten om det inte varit för Covid-19-pandemin

4) Hur upplever du att din privatekonomi är under studietiden?

Den är...

- mycket bra
- bra
- ganska bra
- ganska dålig
- dålig
- mycket dålig

5) Får du ekonomisk hjälp från närstående en genomsnittlig studiemånad? (föräldrar, make, maka, partner, sambo, pojkvän och/eller flickvän)

Med ekonomisk hjälp menas exempelvis att din/dina närstående ger dig pengar, betalar din del av boendekostnaden, köper kurslitteratur till dig eller står för andra kostnader som du annars skulle ha betalat själv.

- Ja
- Nej

6) Uppskatta dina inkomster under en genomsnittlig månad då du studerar.

Fyll i nedanstående fält. Skriv 0 på de rader där du inte har någon inkomst.

Studiemedel från CSN med eller utan lån, _____kr/månad

Arbete (lön efter skatt), _____kr/månad

Inkomst av kapital eller näringsverksamhet (efter skatt), _____kr/månad

Föräldrapenning, _____kr/månad

Barnbidrag, _____kr/månad

Bostadsbidrag, _____kr/månad

Underhållsstöd, _____kr/månad

Andra ersättningar, exempelvis A-kassa/sjukpenning/försörjningsstöd

(socialbidrag), _____kr/månad

Gåva eller lån från make/maka/partner/sambo/pojkvän/flickvän,
_____kr/månad

Gåva eller lån från närstående, _____kr/månad

Banklån, SMS-lån eller liknande, _____kr/månad

Övriga inkomster, _____kr/månad

Summa inkomster __kr/månad -> **Ovanstående kolumner ska summeras i denna ruta så att respondenten ser summeringen.**

7) Uppskatta din del av utgifter/sparande under en genomsnittlig månad då du studerar. Fyll i nedanstående fält. Skriv 0 på de rader där du inte har någon utgift. Om du har delade kostnader, så fyller du i din del av kostnaden.

Boende (inklusive el, vatten, ränta och amortering på lån, försäkring med mera) _____ kr/månad

Mat och dryck från livsmedelsbutik _____ kr/månad

Mat och dryck från restaurang, café, barer med mera _____ kr/månad

Bil (inklusive skatt, reparation, ränta, amortering på lån, drivmedel, försäkring, parkering) _____ kr/månad

Övrig transport (exempelvis buss, taxi, tåg) _____ kr/månad

Kläder och skor _____ kr/månad

Telefon, internet, och TV _____ kr/månad

Studiematerial och kurslitteratur _____ kr/månad

Kåavgift och andra medlemsavgifter _____ kr/månad

Barnomsorg/underhåll _____ kr/månad

Glasögon, kontaktlinser och andra funktionshjälpmedel _____ kr/månad

Läkare/tandläkare/medicin _____ kr/månad

Fritidsaktiviteter (exempelvis gymkort eller hobby) _____ kr/månad

Hygienprodukter, tidningar, smink, parfym, tobak, spel, presenter och husdjur _____ kr/månad

Sällanköpsvaror (möbler, elektronik, hemtextilier med mera) _____ kr/månad

Övriga utgifter _____ kr/månad

Summa utgifter/sparande _____ kr/månad -> **Ovanstående kolumner ska summeras i denna ruta så att respondenten ser summeringen.**

8) Har du pengar över till sparande en genomsnittlig studiemånad?

- Ja
- Nej

9) Hur mycket sparar du under en genomsnittlig studiemånad?

Jag sparar i genomsnitt _____ kr/månad

10) Hur bor du största delen av din studietid?

- Jag bor ensam
- Jag bor ensam med barn
- Jag bor med make/maka/partner/sambo
- Jag bor med make/maka/partner/sambo och barn
- Jag bor hos förälder/föräldrar
- Jag bor hos syskon eller annan släkting
- Jag bor med andra studerande eller vänner
- Jag bor med annan/andra än ovanstående

11) Vilken situation stämmer bäst överens med din boendesituation?

Jag och/eller den jag bor med....

- Äger mitt boende
- Hyr mitt boende (förstahandskontrakt)
- Hyr mitt boende (inte ett förstahandskontrakt)
- Jag vet inte
- Annat nämligen.....

12) I vilken typ av bostad bor du?

- Hyresrätt som är studentbostad
- Hyresrätt som inte är studentbostad
- Bostadsrätt
- Villa eller radhus
- Rum (inneboende)
- Annat – nämligen _____

13) Har du ekonomiskt ansvar för barn som är yngre än 18 år?

- Ja
- Nej

14) Arbetar du vid sidan av dina studier under vårterminen 2022

- Nej -> gå vidare till fråga 20
- Nej, jag vill arbeta men jag har inte fått något jobb -> gå vidare till fråga 20
- Ja, inom det område jag utbildar mig
- Ja, men inte inom det område jag utbildar mig

15) Uppskatta hur många timmar/vecka du arbetar i genomsnitt under vårterminen 2022

- 1 – 10 timmar/vecka
- 11 – 20 timmar/vecka
- 21 – 30 timmar/vecka
- 31 – 39 timmar/vecka
- 40 timmar/vecka eller mer

16) Vilka är de främsta orsakerna till att du arbetar vid sidan av dina studier under vårterminen 2022? Du kan markera flera svarsalternativ

För att....

- ha råd att studera
- få extra pengar
- få arbetslivserfarenhet
- jag måste försörja andra (barn, partner, föräldrar, släktingar, vänner)
- kunna ta mindre studielån/slippa ta studielån
- min arbetsgivare kräver att jag arbetar vid sidan av mina studier
- min utbildning kräver att jag arbetar vid sidan av mina studier
- annan orsak, nämligen _____

17) Upplever du att ditt arbete påverkar dina studieresultat?

- Nej
- Ja, främst negativt
- Ja, främst positivt

18) Har omfattningen av ditt arbete påverkats av Covid-19-pandemin under våren 2022?

- Nej, pandemin påverkar inte hur mycket jag arbetar
- Ja, jag arbetar mer på grund av pandemin
- Ja, jag arbetar mindre på grund av pandemin
- Ja, arbetet har påverkats på något annat sätt, nämligen.....

19) Inkomstgränsen för rätt till studiemedel, det så kallade fribeloppet, har tillfälligt avskaffats under våren 2022. Betyder det något för dig och ditt arbete?

- Nej, det har ingen betydelse
- Ja, det gör att jag kommer att arbeta mer vid sidan av mina studier
- Ja, det gör att jag kommer att arbeta mer under lov och ledigheter
- Ja, det innebär att jag får rätt till studiemedel för de studier jag bedriver vid sidan av mitt ordinarie arbete
- Något annat, nämligen.....

20) Om studiebidraget höjdes med 1 000 kr per månad, vad skulle du i huvudsak använda de pengarna till? Du kan markera flera svarsalternativ

- Boende (inklusive el, vatten, ränta och amortering på lån, försäkring med mera).
- Mat och dryck från livsmedelsbutik
- Mat och dryck från restaurang, café, barer med mera
- Bil (inklusive skatt, reparation, ränta, amortering på lån, drivmedel, försäkring, parkering)
- Övrig transport (exempelvis buss, taxi, tåg)
- Kläder och skor
- Telefon, internet, och TV

- Studiematerial och kurslitteratur
- Kåravgift och andra medlemsavgifter
- Barnomsorg/underhåll
- Glasögon, kontaktlinser och andra funktionshjälpmedel
- Läkare/tandläkare/medicin
- Fritidsaktiviteter (exempelvis gymkort eller hobby)
- Hygienprodukter, tidningar, smink, parfym, tobak, spel, presenter och husdjur
- Sällanköpsvaror (möbler, elektronik, hemtextilier med mera)
- Annat, nämligen.....

21) Skulle du/ditt hushåll inom en månad klara av att betala en oväntad utgift på 12 000 kr utan att låna eller be om hjälp?

- Ja
- Nej

22) Här kan du lämna synpunkter på enkäten.
Frisvar....

Bilaga 2 Fördelning, svarsfrekvens, viktning och konfidensintervall

Fördelning av de studerande, svarsfrekvens och viktning

I tabell 1 redovisas fördelningen av de studerande samt svarsfrekvensen efter några relevanta bakgrundsfaktorer. Från tabellen framgår det exempelvis att kvinnor är överrepresenterade i den oviktade datafilen. Det beror på att svarsfrekvensen var högre bland kvinnor än bland män.

Svarsbortfall kan leda till över- eller underskattning i beräkningarna. Detta problem uppstår dock inte automatiskt vid svarsbortfall. Problemet uppstår först om enkätsvaren systematiskt skiljer sig åt mellan studerande som besvarade och inte besvarade enkäten. I den här undersökningen har enkätsvaren viktats för att göra beräkningarna mer representativa. Enkätsvaren har viktats utifrån antalet svar i respektive urvalsgrupp, i förhållande till det faktiska antalet studerande i urvalsgrupperna.³² Denna metod antar att studerande inom urvalsgrupperna är lika varandra, varför studerande som besvarade enkäten även får representera studerande som inte besvarade enkäten.

³² I undersökningen fanns det totalt 48 urvalsgrupper eller stratum.

Tabell 1

		Andel i målgrupp	Andel i urvalet	Andel i datafil (oviktad)	Svars-frekvens
Kön	Kvinna	64	64	67	29
	Man	36	36	33	26
Ålder	24 år eller yngre	32	32	28	24
	25–34 år	36	36	33	26
	35 år eller äldre	32	32	40	34
Studietakt	Heltid	83	84	83	28
	Deltid	17	16	17	29
Lån	Har studielån	64	59	64	30
	Har inte studielån	36	41	36	25
Tilläggsbidrag	Har tilläggsbidrag	34	38	38	28
	Har inte tilläggsbidrag	66	62	62	28
Totalt antal		51 816	6 460	1 811	28

Bortfall – Hur hade de som inte besvarade enkäten svarat?

För att få en uppfattning om hur de studerande som inte besvarade enkäten skulle ha svarat analyserades vissa frågor utifrån när svaren kom in. Analysen baserades på ett antagande om att det finns en tidstrend i hur respondenterna svarar under insamlingsperioden. De som svarar sent, efter flera påminnelser, antas vara mer lika dem som inte har svarat alls. Med denna trend kan vi försöka spegla resultatförändringar bland dem som svarar till dem som inte svarar.

Följande frågor analyserades utifrån när svaren kom in:

- Fråga 5: Uppskatta dina inkomster
- Fråga 6: Uppskatta dina utgifter
- Uppskattade inkomster minus uppskattade utgifter (exklusive sparande)

I analysen framgår ingen tydlig trend för någon av frågorna. Detta kan tyda på att de studerande som inte besvarade enkäten skulle ha svarat snarlikt de studerande som besvarade enkäten.

Konfidensintervall

Alla urvalsundersökningar är förknippade med en viss osäkerhet. Denna osäkerhet kan skattas och redovisas med hjälp av konfidensintervall.

I den här rapporten använder vi som brukligt är 95-procentiga konfidensintervall. Det innebär att om vi hade upprepat den här undersökningen 100 gånger hade det sanna värdet³³ funnits inom konfidensintervallet 95 gånger av 100. Det betyder att de flesta konfidensintervall innehåller det sanna värdet.

I praktiken vet vi sällan om ett konfidensintervall innehåller det sanna värdet eller inte. Ett konfidensintervall ger oss dock ett antal troliga värden för det sanna värdet och med 95 procents säkerhet, eller konfidens, finns det sanna värdet inom intervallet.

Konfidensintervall redovisas som beräkningen plus/minus ett värde. I tabell 2 nedan redovisar vi genomsnittliga inkomster från studiemedel som ett exempel.

Tabell 2

	Inkomst	95 % KI
Studiemedel från CSN med eller utan lån	8 846	±184

Den genomsnittliga inkomsten från studiemedel per studiemånad är 8 846 kronor och konfidensintervallet är den genomsnittliga inkomsten från studiemedel plus/minus 184 kronor. Det betyder att konfidensintervallet inkluderar samtliga värden mellan 8 662 kronor och 9 030 kronor. Hur stort konfidensintervallen är beror på antalet enkätsvar och hur stor variation det finns i enkätsvaren.

Ibland är vi mindre intresserade av en punktskattning och vill i stället jämföra två punktskattningar för att se om det finns en skillnad. Då urvalsundersökningar är förknippade med en viss osäkerhet kan den skattade skillnaden bero på att det faktiskt finns en skillnad eller på den osäkerhet som är förknippad med urvalsundersökningar.

I och med detta nämner vi ibland att skillnader är eller inte är statistiskt säkerställda. Om en skillnad är statistiskt säkerställd är det troligt att det faktiskt finns en skillnad. Om skillnaden inte är statistiskt säkerställd är det troligt att skillnaden beror på osäkerheten förknippad med urvalsundersökningar.

I rapporten använder vi en signifikansnivå på 5 procent. Det betyder att om vi hade upprepat undersökningen 100 gånger hade vi konstaterat att det verkar finnas en skillnad även om det faktiskt inte finns en skillnad 5 gånger av 100. Signifikansnivån är därmed lika med sannolikheten att begå ett så kallat typ-1 fel.

För beräkningar av konfidensintervall och hypotestest har vi använt modulen "Complex sample" i analysverktyget SPSS.

³³ Det sanna värdet är det värde vi hade fått om samtliga studerande i målgruppen hade svarat på enkäten.

Vi gör studier möjligt.